

BÖYÜK QAFQAZIN ŞİMAL-ŞƏRQ YAMACINDA ƏHALİNİN, YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏLƏRİNİN VƏ TƏSƏRRÜFAT FƏALİYYƏTİNİN HÜNDÜRLÜK LANDŞAFT QURŞAQLARI ÜZRƏ PAYLANMA XÜSUSİYYƏTLƏRİ

L.H.HƏSƏNƏLİYEVƏ
Bakı Dövlət Universiteti
laman.hasanaliev@rambler.ru

Məqalədə tədqiq olunan ərazidə yüksəklik qurşaqları üzrə əhalinin, yaşayış məntəqələrinin və təsərrüfat fəaliyyətinin funksional xüsusiyyətləri təhlil olunur. Müəyyən olunmuşdur ki, ekoloji-coğrafi şəraitdən asılı olaraq Xəzər sahili düzənlikdə və yüksək dağlıq zonada əhalinin və yaşayış məntəqələrinin ümumi sayı yüksək düzənliklərə və alçaqdağlığa nisbətən daha azdır. Ərazinin dağlıq hissəsində isə yaşayış məntəqələri daha əlverişli relyef və ekoloji şəraitə malik olan dağdaxili çökəkliklərdə və çay dərələrinin terraslaşmış maili yamaclarda yerləşmişdir.

Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında landşaftın yüksəklik-məkan diferensiasiyasına uyğun olaraq əhalinin, yaşayış məskənlərinin və təsərrüfat sahələrinin yerləşməsi və funksional fəaliyyəti bilavasitə ekoloji-coğrafi şəraitin (iqlim, relyef, litoloji, hidroloji və hidrogeoloji) təsiri altında formalaşmışdır. Ərazinin Xəzər kənarı düzənlik və ovalıq sahəsində əlverişli relyef, litoloji və hidrogeoloji şəraitin formalaşması ilə əlaqədar olaraq Samur-Dəvəçi düzənliyinin şimal hissəsində (Şollar düzənliyi) əhalinin məskunlaşması və müxtəlif təsərrüfat sahələrinin yerləşməsi üçün daha əlverişli şəraitin olması, burada yaşayış məntəqələrinin nisbətən daha sıx yerləşməsi ilə və müxtəlif aqrolandşaftların geniş sahəni əhatə etməsi ilə səciyyələnir. Bu ilk əvvəl Şollar düzənliyində yayı quraq, qışı mülayim yarımsəhra və quruçöl iqlim şəraitində çayların (Samur, Qusarçay, Qudyalçay və s.) dağlıq ərazilərdən yuyub gətirdiyi qırıntı materiallarının (çaydaşı, qum, gil və s.) Şollar düzənliyində toplanaraq qalın akkumulyativ örtük əmələ gətirməsi və həmin çöküntülərin zəngin şirin qrunt və yeraltı su ehtiyatına malik olması ilə əlaqədardır. Bunun nəticəsi olaraq Şollar düzənliyində yaşayış məntəqələri və təsərrüfat sahələri sıx yerləşmiş və təbii landşaftın çox yüksək mənimsənilmə dərəcəsi ilə səciyyələnir. Vəlvələçaydan cənub şərqə Samur-Dəvəçi düzənliyində iqlimin kəskin quraqlaşması, landşaftın litoloji əsasının dəyişməsi və qrunt sularının yüksək minerallaşma dərəcəsi ilə əlaqədar olaraq ərazinin landşaft-ekoloji şəraiti nisbətən pisləşir ki, bu da yaşayış məntəqələrinin və təsərrüfat sahələrinin daha seyrək yerləşməsinə səbəb olur. (Əliyev F.Ş., 2000) Bu ərazidə yaşayış məntəqələri nisbətən az sayda olub, bilavasitə çay yataqları (Vəlvələçay, Gilgilçay, Dəvəçiçay, Ataçay) və kanallar boyu, həmçinin Xəzər dənizinin sahil zonasında yerləşir. Samur-Dəvəçi düzənliyində geofiziki (Abdullayev, Cəfərov, 1962) və landşaft-geomorfoloji (Budaqov, Mikayılov, 1969, 1979, 1985; Mikayılov, 1978 və s.) tədqiqat üsulları ilə bir sıra basdırılmış antiklinal strukturlar

müəyyən edilmişdir ki, bu strukturlar da kənd və şəhər yaşayış məntəqələrinin əlverişli yerləşməsində müəyyən rol oynayır. Bu basdırılmış strukturlar ümumi düzənlik fonunda zəif qabarıq relyef sahəsi yaratdığından yaşayış məntəqələri əsasən onların səthində yerləşir. Həmin ərazilər nisbətən əlverişli drenaj xüsusiyyətinə malik olub, ilin rütubətli dövründə zəif bataqlaşmaya məruz qalır. Bu relyefin qabarıq sahələrində yaşayış məntəqələrinin yerləşməsi üçün əlverişli şərait yaradır. Belə yaşayış məntəqələrinə Çarxı, Xaçmaz, Xudat, Ləcət, Tel, Şirvanovka və s. göstərmək olar. Bu strukturlar, həmçinin suvarma kanallarının və arxların istiqamətlənməsində də mühüm rol oynayır. Belə ki, Xəzəryanı düzənlikdə suvarma kanalları və arxlar şimal-qərbdən cənub-şərq istiqamətdə uzanan basdırılmış antiklinal strukturların səthinə çıxarıldıqdan sonra kanalların istiqaməti relyefin alçalma sahələrinə yönəldilir ki, bu da relyefin nisbətən alçaq sahələrində suvarma əkinçiliyinin inkişafına imkan yaradır (Müseiybov, 1998, 1999, 2002).

Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında relyefin yüksəklik üzrə dəyişməsinə görə 4 əsas yüksəklik qurşağı ayrılır (Budaqov, 1957):

1. Düzənlik – 28 m-dən 300 m-ə qədər;
2. Dağətəyi – 300 m-dən 1000 m-ə qədər;
3. Orta dağlıq – 1000 m-dən 2000 m-ə qədər;
4. Yüksək dağlıq – 2000 m-dən 4480 m-ə qədər.

Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin son (1999) məlumatına görə Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında 16 şəhər və şəhər tipli qəsəbə, 505 kənd yaşayış məntəqəsi yerləşir. Bu yaşayış məntəqələri ərazinin ekoloji-geomorfoloji şəraitindən asılı olaraq yüksəklik üzrə qeyri-bərabər paylanmışdır.

Xəzər dənizi səviyyəsi (-26 m) ilə 0 m-lik horizontal arasında yerləşən ərazinin sahəsi 630 km² olub, burada yerləşmiş yaşayış məntəqələrinin sayı 47-dir (9%)*. Göstərilən yüksəkliklər arasında məskunlaşan əhalinin ümumi sayı isə 16.708 (3,7%) nəfərdir (cədvəl 1). Bu ərazi daxilində yerləşən 1 şəhər yaşayış məntəqəsində yaşayan əhalinin sayı 2.393 nəfər təşkil edir (1,6%). Mütləq (50%) şəhər tipli yaşayış məntəqəsidir. Bu yaşayış məntəqələrində məskunlaşmış əhalinin ümumi sayı 209.231 (46%) nəfər təşkil edir. Ərazi daxilində şəhər əhalisinin sayı 95.600 (66,3%) nəfər, kənd əhalisinin sayı isə 113.631 (36,6%) nəfərdir.

Mütləq yüksəkliyi 200-500 m arasında olan ərazilərin ümumi sahəsi 1121.03 km² olub, burada 97 (18,6%) yaşayış məntəqəsi yerləşmişdir. Bu məntəqələrdə yaşayan əhalinin ümumi sayı 70.930 (15,6%) nəfər təşkil edir. Həmin yüksəkliklər daxilində əhalisinin sayı 1887 (1,3%) nəfər təşkil edən 1 şəhər tipli yaşayış məntəqəsi yerləşir. Göstərilən yüksəkliklər arasında yerləşən 96 (19%) kənd yaşayış məntəqəsində məskunlaşan əhalinin sayı 69.043 (22,2%) nəfərdir. Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında 500-1000 m mütləq yüksəkliklər arasında yerləşən ərazinin sahəsi 1267,35 km² (18,2 %) olub, bu yüksəkliklər arasında yerləşən kənd və şəhər yaşayış məntəqələrinin ümumi sayı 114-dür (21,9%). Bu yaşayış məntəqəsinin 4-ü (25%) şəhər tipli qəsəbə yaşayış məntəqəsi olub, onlarda 41.677 (29%) nəfər əhali məskunlaşmışdır. Göstərilən yüksəkliklər arasında yerləşən 110 (21,8%) kənd yaşayış məntəqəsində yaşayan kənd əhalisinin sayı isə 84.373 nəfər təşkil edir ki, bu da ümumi əhalinin 27,2 %-nə bərabərdir.

---

* Mötərizədə verilən rəqəmlər ərazinin ümumi sahəsinə və həmin sahədə məskunlaşan əhalinin ümumi sayının faizlə göstəricisidir.

**Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında əhalinin və yaşayış məntəqələrinin
yüksəklik qurşaqları üzrə yerləşməsi (1999)**

Yüksəkliklə	Yüksəklik qurşaqlarının sahəsi		Yaşayış məntəqələrinin sayı		Əhalinin sayı		Şəhər məntəqələrinin sayı		Şəhər əhalisinin sayı		Kəndlərin sayı		Kənd əhalisinin sayı		Kəndlərdə əhalinin orta sayı, nəfərlə	Əhalinin sıxlığı, nəfər/km ²		100 km ² -də kəndlərin sayı
	km ²	%	Say	%	Nəfər	%	Say	%	Nəfər	%	Say	%	Nəfər	%		Ümumi	Kənd	
-28-0	630,0	9,0	47	9,0	16708	3,7	1	6,25	2393	1,6	46	9,1	14315	4,6	311	27	23	8
0-200	1264,5	18,1	172	33,0	209231	46,0	8	50	95600	66,3	164	32,5	113631	36,6	724	166	90	12
200-500	1121,03	16,1	97	18,6	70930	15,6	1	6,25	1887	1,3	96	19,0	69043	22,2	719	63	62	9
500-1000	1267,35	18,2	114	21,9	12650	27,7	4	25	41677	29,0	110	21,8	84373	27,2	767	100	67	9
1000-1500	1117,55	14,5	67	12,9	23433	5,2	2	12,5	2525	1,8	65	12,9	20908	6,8	322	23	21	7
1500-2000	583,4	8,4	19	3,6	5649	1,3					19	3,7	5649	1,8	297	10	10	4
2000-dən >	1097,9	15,7	5	1,0	2533	0,5					5	1,0	2533	0,8	507	2	2	0,5
Cəmi	6981,73	100	521	100	454534	100	16	100	462452,73	100	505	100	310452	100	3647	65	45	7

Öyrənilən region daxilində relyefin 1000-1500 m mütləq yüksəkliklər arasında yerləşən ərazinin sahəsi 1017,55 km² olub, burada 2 şəhər (12,5%), 65 (12,9%) kənd olmaqla, 67 (12,9%) yaşayış məntəqəsi yerləşir. Göstərilən yaşayış məntəqələrində əhalinin sayı 23.433 (5,2%) nəfərdir. Bu yüksəkliklər daxilində əhalisinin ümumi sayı 2525 (1,8%) nəfər təşkil edən 2 (12,5%) şəhər tipli yaşayış məntəqəsi və əhalisinin sayı 20.908 (6,8%) nəfər olan 65 (12,9%) kənd yaşayış məntəqəsi yerləşir.

Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacında mütləq yüksəklikliyi 1500-2000 m arasında dəyişən ərazinin ümumi sahəsi 583,4 km² (8,4%) olub, burada məskunlaşan əhalinin ümumi sayı 5649 nəfər (1,3%) təşkil edən 19 (3,6%) kənd yaşayış məntəqəsi yerləşir (Eminov, 2005).

Mütləq yüksəkliyi 2000 m-dən yuxarı olan ərazilərin ümumi sahəsi 1097,9 km² (5%) təşkil edir. Burada məskunlaşan əhalinin ümumi sayı 2.533 (0,5%) nəfər olan 5 kiçik kənd yaşayış məntəqəsi vardır.

Yuxarıda göstərilənlərdən aydın olur ki, relyefin yüksəklik pillələri üzrə yaşayış məntəqələri və bu məntəqələrdə məskunlaşmış əhali ərazi üzrə qeyri-bərabər paylanmışdır. Göstərilənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, relyefin yüksəklik pillələri üzrə yaşayış məntəqələri və onlarda məskunlaşmış əhalinin sayı əlverişli ekoloji-coğrafi şəraitin mövcud olması ilə əlaqədar olaraq Xəzər dənizi sahilindən 1000 m mütləq yüksəkliyə qədər tədricən artır. Lakin 0-200 m mütləq yüksəkliklər arasında yerləşən yaşayış məntəqələrinin sayı 172 və burada məskunlaşan əhalinin ümumi sayı 209.231 nəfər olub, ümumi tədrici artma fonundan artıqdır. Mütləq yüksəkliyi 1000 m-dən yuxarıda yerləşən kənd yaşayış məntəqələrində məskunlaşmış əhalinin sayı kəskin olaraq azalır. Belə ki, 1000-1500 m mütləq yüksəkliklər arasında yerləşən yaşayış məntəqələrinin ümumi sayı 67, onlarda məskunlaşan əhalinin sayı isə 23.433 nəfər olduğu halda, 1500-2000 m mütləq yüksəkliklər arasında yerləşən yaşayış məntəqələrinin sayı 19, bu məntəqələrdə məskunlaşmış əhalinin ümumi sayı isə 5649 nəfərdir. 2000 m mütləq yüksəklikdən yuxarıda yaşayış məntəqələrinin sayı kəskin olaraq azalır və bu yüksəklikdə yerləşən 5 yaşayış məntəqəsində məskunlaşan əhalinin ümumi sayı 2533 nəfər təşkil edir.

Relyefin yüksəklik pillələri üzrə yaşayış məntəqələrinin sıxlığı müxtəlif olduğu kimi, burada məskunlaşan əhalinin sıxlığı da dağlıq və düzənlik ərazilərdə müxtəlifdir. Belə ki, Xəzər dənizi sahili ilə (-26 m) 200 m mütləq yüksəklik arasında hər km²-ə düşən əhalinin orta sıxlığı 193 nəfər təşkil edir. -26 m-lə 0 m arasında məskunlaşmış əhalinin orta sıxlığı nisbətən az olub, hər km²-ə 27 nəfər, 0-200 m mütləq yüksəkliklər arasında isə əhalinin sıxlığı artaraq hər km²-ə 166 nəfər düşür. Relyefin 200-500 m mütləq yüksəklikləri daxilində hər km²-də əhalisinin orta sıxlığı 63 nəfərdir. 500 m mütləq yüksəklikdən yuxarıda yerləşən yüksəklik hüdudlarında isə əhalinin orta sıxlığı kəskin azalmağa başlayır. Belə ki, mütləq yüksəkliyi 500-1000 m olan ərazilərdə ümumi fona nisbətən əhalinin sıxlığı anomal olaraq artır və hər km²-də orta hesabla 100 nəfər təşkil edir ki, bu da ekoloji-coğrafi şəraitin əlverişli olması ilə əlaqədardır. Göstərilən yüksəklik hüdudlarında əhalinin orta sıxlığının artmasının səbəbi bilavasitə Quba və Qusar şəhərlərinin bu ərazidə yerləşməsi hesabınadır. Ərazidə 1000 m mütləq yüksəklikdən başlayaraq əhalinin orta sıxlığı kəskin azalmağa başlayır. 1000-1500 m mütləq yüksəkliklər arasında hər km²-də əhalinin orta sıxlığı 23 nəfər olduğu halda, 1500-2000 m yüksəkliklər arasında 10 nəfər, 2000 m mütləq yüksəklikdən yuxarıda isə 2 nəfər təşkil edir.

Böyük Qafqazın şimal-şərq yamacının daha çox arid səciyyə daşıyan cənub-şərq hissəsini əhatə edən Xızı rayonu ərazisində əhalinin yüksəkliklər üzrə sıxlığı şimal-şərq yamacın digər ərazilərindən kəskin fərqlənir. Belə ki, Xızı rayonu üzrə 0-200 m mütləq yüksəkliklər arasında əhalinin orta sıxlığı 55 nəfər, 200-500 m mütləq yüksəkliklər arasında 21 nəfər, 500-1000 m mütləq yüksəkliklər arasında 15 nəfər, 1000-1500 m mütləq yüksəkliklər arasında isə 9 nəfər nəfər təşkil edir.

Relyef üzrə yaşayış məntəqələrinin yerləşmə xüsusiyyətinin təhlili göstərir ki, 600-1000 m mütləq yüksəklikdən yuxarıda relyefin meyilliyyətinin çox olması və dağ yamaclarında su təminatının azalması, təsərrüfat sahələrinin funksional inkişafı üçün əlverişli torpaq sahəsinin olmaması ilə əlaqədar olaraq yaşayış məntəqələri əsasən dağdaxili çökəkliklərdə (Rustov, Xınalıq, Söhüb, Yərfi, Qonaqkənd, Xaltan və s.) və terraslaşmış çay dərələrində (Samar, Tahircalçay, Qusarçay, Qudyalçay, Ağçay, Qaraçay, Vəlvələçay və s.) yerləşir və daha çox geniş terras düzənliklərini əhatə edir. Ərazinin ekoloji-coğrafi şəraitindən asılı olaraq həm rayonlar üzrə, həm də yaşayış məntəqələrinin paylanma xüsusiyyətinə görə fərqlənir. Statistik məlumatlara görə (1999) Xızı rayonu daxil olmadan Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunda kənd əhalisi 486 kənd yaşayış məntəqəsində məskunlaşmışdır. Bu kəndlərdən 155-i Quba rayonunun, 146-sı Xaçmaz rayonunun, 84-ü Qusar rayonunun, 68-i isə Dəvəçi rayonunun ərazisində yerləşir.

Yaşayış məntəqələri öz böyüklüyünə və orada məskunlaşan əhalinin sayına görə bir-birindən kəskin fərqlənir. Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonunda əhalinin sayı 200 nəfərə qədər olan kəndlərin sayı 134-dür. Bu kəndlərdə iqtisadi rayonun ümumi əhalisinin 4,5%-i yaşayır.

Quba-Xaçmaz iqtisadi rayonu ərazisində əhalinin ümumi sayı 200-500 nəfər arasında dəyişən 144 kənd, əhalinin sayı 500-1000 nəfər arasında dəyişən 116 kənd, 1000-2000 nəfər əhali yaşayan 67 kənd, əhalinin sayı 2000-3000 nəfər olan 19 kənd, 3000-5000 nəfər əhalisi olan 5 kənd və əhalinin sayı 5000 nəfərdən çox olan 2 kənd (I və II Nügədi kəndləri) vardır. Göstərilənlərdən aydın olur ki, tədqiq olunan ərazidə əhalinin sayı 200-500 nəfər və 500-1000 nəfər olan yaşayış məntəqələri sayına görə üstünlük təşkil edir və onların sayı uyğun olaraq 144 və 116-dır. Bir qayda olaraq kənd yaşayış məntəqələrində məskunlaşmış əhalinin sayı artdıqca, kəndlərin sayı azalır. Ərazidə əhalinin sayı 1000-2000 nəfər arasında dəyişən yaşayış məntəqələrinin ümumi sayı 67, əhalinin sayı 2000-3000 nəfər olan yaşayış məntəqələrinin sayı 19, 3000-5000 nəfər əhalisi olan kəndlərin sayı 5 və əhalisi 5000 nəfərdən çox kəndlərin sayı 2-dir.

Yaşayış məntəqələrinin relyefdən asılı olaraq yerləşmə xüsusiyyətlərinin təhlili göstərir ki, əhalinin sayı çox olan böyük yaşayış məntəqələri başlıca olaraq əlverişli ekoloji-geomorfoloji şəraitə, optimal su təminatına və təsərrüfat fəaliyyətinə malik olan dağətəyi düzənliklərdə, dağdaxili çökəkliklərdə və terraslaşmış çay dərələrində yerləşir. Bunlara misal olaraq Quba rayonunda I və II Nügədi kəndlərini, Rustov ərazi vahidini, Qonaqkənd qəsəbəsini və s. göstərmək olar.

Tədqiq olunan ərazidə istər şəhər, istərsə də kənd yaşayış məntəqələri relyefin yüksəklik diapazonları üzrə qeyri-bərabər paylanmışdır. Böyük şəhərlər (Quba, Qusar, Xaçmaz, Dəvəçi, Siyəzən) və kəndlər (I və II Nügədi kəndləri) akkumulyativ düzənliklərdə və yaxud bu düzənliklərin alçaq dağlığa təmas etdiyi sahələrdə yerləşmişdir. Qusar və Quba şəhərləri uyğun olaraq Qusarçay və Qudyalçayın

gətirmə konuslarının zirvə və zirvə ətrafı hissəsində yerləşir. 560 m mütləq yüksəklikdə yerləşən Quba və 680 m mütləq yüksəklikdə yerləşən Qusar şəhərləri Qudyalçay və Qusarçayın 25-30 m-lik akkumulyativ terrasların səthində yerləşməklə, çay dərəsi boyu cənub-qərbdə alçaqdağlığa daxil olur. Şimal-şərq hissədə isə yelpik şəklində genişlənilir. Xaçmaz şəhəri isə Şollar düzənliyinin mərkəz hissəsində Qudyalçayla Qusarçayın gətirmə konuslarının terraslaşmış hissəsində 50 m mütləq yüksəklikdə yerləşir.

Aparığımız tədqiqatlar göstərir ki, hündürlük landsaft qurşaqları üzrə əhalinin təsərrüfat fəaliyyəti sahələri müxtəlifdir. Şollar düzənliyində məskunlaşmış əhali əsasən bağçılıq, bostançılıq, tərəvəzçilik və yem əkinçiliyi ilə məşğul olur. Vəlvələçaydan cənub-şərqdə yerləşən dənizsahili düzənlikdə iqlimin aridləşməsi ilə əlaqədar əsasən otlaq heyvandarlığı üstünlük təşkil edir. Xəzər sahili zonada hələ qədim dövrlərdən balıqçılıq təsərrüfatı inkişaf etmişdir. Ərazinin dağlıq hissəsində başlıca olaraq bağçılıq, bostançılıq (kələm, kartof), orta və yüksək dağlıq ərazilərdə əsasən heyvandarlıq və qismən bostançılıq təsərrüfat sahələri yayılmışdır. İstər dağlıq, isə tərsə də düzənlik sahələrdə əlverişli ekoloji-coğrafi şəraitin olması gələcəkdə arıçılığın inkişafı üçün yaxşı imkanlar yaradır. Ərazinin dağlıq və düzənlik zonaları (Yalama, Nabran) rekreasiya, dağ-turizm (Şahdağ, Aladaş kəndi ərazisində) və istirahət zonalarının fəaliyyəti və inkişafı üçün əlverişli ekoloji-coğrafi şəraitə malikdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Абдуллаев Р.А., Джафаров Х.Д. Геолого-геофизическая характеристика Прикаспийского нефтеносного района Азербайджана, Азерб.Гос.издат., Баку: 1992.
2. Azərbaycanın statistik göstəriciləri, DSK, Bakı, 1992-2003.
3. Будагов Б.А., Микаилов А.А. Ландшафтно-геоморфологические критерии выделения погребенных структур в Губинской нефтегазоносной зоне (Азербайджанская ССР), в кн. "Структурно-геоморфологические исследования при нефтегазопроисковых работах", Л.: 1999, 245 с.
4. Будагов Б.А., Микаилов А.А. Погребенные поднятия и их влияние на формирование ландшафтов Самур-Дивичинской низменности. Изв. АН Азербайджанской ССР, серия наук о Земле, 2000, № 6, с.290.
5. Будагов Б.А., Микаилов А.А. Развитие и формирование ландшафтов Юго-Восточного Кавказа в связи с новейшей тектоникой, Баку: Элм, 1999, 240 с.
6. Eminov Z.N. Azərbaycanın əhalisi, Bakı: 2005, 558 s.
7. Əliyev F.Ş. Azərbaycan Respublikasının yeraltı suları, ehtiyatlardan istifadə və geoeoloji problemləri, Bakı: Çarşıoğlu, 2000, 326 s.
8. Müseyibov M.A. Azərbaycanın fiziki coğrafiyası, Bakı: Maarif, 1998, 399 s.
9. Мусейбов М.А., Абасова Н.А. Антропогенная трансформация Азербайджана. «BDU Xəbərləri», № 3, 1999, с.186-196.
10. Мусейбов М.А. Геоэкологические условия Азербайджанского побережья Каспийского моря. BDU Xəbərləri, № 3, 2002, с. 168-172.

**РАЗМЕЩЕНИЕ НАСЕЛЕНИЯ, НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ И ИХ
ХОЗЯЙСТВЕННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПО ОСОБЕННОСТЯМ ВЫСОТНЫХ
ЛАНДШАФТНЫХ ПОЯСОВ НА СЕВЕРО-ВОСТОЧНЫХ
СКЛОНАХ БОЛЬШОГО КАВКАЗА**

Л.Г.ГАСАНАЛИЕВА

РЕЗЮМЕ

В статье анализируются закономерности размещения населения и населенных пунктов по особенностям высотно-пространственной дифференциации ландшафтов. Выявлено, что населенные пункты и населения, а также их хозяйственная деятельность распределены по высотным ландшафтными поясам неравномерно. Установлено, что в нагорной части исследуемой территории расселения населения приурочены в основном по речным долинам, а также во внутригорных котловинах.

**DISTRIBUTION CHARACTERISTICS OF POPULATION,
HUMAN SETTLEMENTS AND THEIR ECONOMIC ACTIVITY ON
HEIGHT LANDSCAPE ZONES IN THE NORTHEAST SLOPES
OF THE GREATER CAUCASUS**

L.H.HASANALIYEVA

SUMMARY

The article analyzes patterns of distribution of population and population-represented points on the specifics of the altitude-spatial differentiation of landscape. It is revealed that human settlements and population, as well as their gen-work are inequally distributed by altitude landscape zones. It is also found that, in the mountainous part of the investigated territory population settlements mainly prevail in river valleys, as well as in intermountain basins.